

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

59. letnik.

In to je bilo zadnje, kar smo čuli o upornikih. Samostrel smo še enkrat čuli v daljavi, menda so bili na lovu.

lavca še poznati nočejo. Saj Pašič niti noče podpisati zakona o delavskem zavarovanju. Starokopitneže bo treba strmoglaviti.

Bojša vlada mora priti na krmilo naše države. Sedanja vlada povišuje ministrom in načelniku države za mnogo milijonov plače, a da bi našla le eno skromno misel za zboljšanje gospodarstva, na to se ji še sanja ne. Namesto da bi sedanja vlada v Beogradu resno mislila na zgradbo potrebnih železnic, cest in drugih prometnih sredstev, pa Pribečević, Žerjav in enaki prostozidarski bratci začenejo s kulturnim bojem, t. j. s preganjanjem katoličanov, Slovencev in Hrvatov. Ta naloga se jim zdi bolj nujna, nego dviganje gospodarstva in valute.

Odobravam boj, ki ga vršijo poslanci Jugoslovanskega kluba v Beogradu proti sedanji vladi. Le kontrolirajte sedanje vladinove, le bičajte jih z ostro besedo in poročajte nam, kako grdo gospodarijo, kako vladajo. Če bodo ostali demokrati, samostojni in njih velesrbijanski zavetniki še nekaj let na vladi, bomo propadli gospodarsko vsi. To je bridka resnica.

Po mojem mnenju moramo vsi skupaj delati na to, da pri bodočih volitvah vržemo iz vlade one stranke, ki zadnja leta upropaščajo našo domovino. Slovenska ljudska stranka pa si naj pri bodočih volitvah poišče dobrih zaveznikov, da izvede pred vsem gospodarske točke našega programa. Naslonimo se tesno na brate Hrvate ter še posebej na avtonomistično misleče Bosance, Hercegovce, Dalmatince, Bunjevce, Makedonce. Tudi med Srbi se bodo našli gotovo pametni možje, kojim mrzi sedanji pogubonosni vladni način.

V teh dveh načrtih je zapopadna naša boljša gospodarska bodočnost: dvigniti in izrabiti naravne zaklade naše bogate jugoslovanske zemlje in na vlado postaviti poštene stranke. Delujmo vsi na tem načrtu in izginila bo polagoma nezadovoljnost, draginja in sovraštvo. Samo zabavljanje pa nas ne bo otelo gospodarskega pogina.

Ali nas še ni izučilo?

Ni še dolgo od tega, odkar je večina slovenskih naših kmetov spregledala, da jih je Samostojna kmetijska stranka tako prevarala, kakor še malokatera stranka v Sloveniji. Volilec smo trosili pesek v oči in jim pripovedovali, kako bodo davke znižali, vojevstvo zmanjšali na najmanjšo mero, kako je dr. Korošec Slovence Srbom prodal itd. Ponekod so celo govorili, da hočejo republiko, samo, da so volilce potegnili na svojo stran. Hujskali in divjali so ponekod na shodih tako in izpodkopavali vsako višjo oblast — seveda tudi državno — da ponekod ljudstvo ni bilo sploh več dostopno za trezno in pametno besedo. Botri te stranke pa so gledali od strani to početje in za hrbtom dajali potuho, hoteč na vsak način slovensko dobro ljudstvo prevariti, da bi z glasovi prevarjenega ljudstva ustvarili korupti in koritarski centralizem. Samostojnim je bil dovoljen vsak način hujskanja zoper Srbe, zoper državo in zoper vse, kar imenujemo oblast, samo, da so nalovili več glasov. Ko je pa Samostojna volilce prevarila za tisoč in tisoč glasov, je v dejanju v Beogradu pokazala in delala vse ravno narobe, kakor je obljubila, ter nas popolnoma zapisala beogradskim mogotcem.

Velesrbski šovinisti (narodni prenapetneži) so zadnji čas seveda uvideli, da je slovensko ljudstvo spregledalo, in da Samostojna nima več tal na slovenskih tleh. Treba je torej spraviti novo goljufijo na dan, da bi zopet slovensko ljudstvo svoje glasove za nadaljnjih par let nehoti prodalo za prikrite velesrbske in nadvladne teže. Demokratska stranka in radikalna stranka ste popolnoma igrali s samostojnim detetom vred. Nastopila je torej — tretja srbijanska stranka, to je zemljoradniška, ki še dosedaj ni imela prilike slovenske volilce prevariti. Toda cilj je prozoren. Postopanje srbijanskih zemljoradnikov v beograjski skupščini za nadvladne srbijanske težnje in sovražno bojno glasovanje proti predlogom Jugoslovanskega kluba, ki so merili za tem, da se postopa s Slovenci in Hrvati kot enakopravnimi brati, nas je naučilo dovolj. Dostikrat so celo s hrupom glasovali proti nam in ponovno pokazali, da so ravno taki šovinisti, kakor radikalni in demokrati.

Kljub temu pa so začeli v Sloveniji tudi zemljoradniško stranko, na koje krmilo stoji glavna agitatorja dr. Novačan in Anton Mahen iz Trnovca. Kako čuden slučaj! Ravno Anton Mahen in dr. Novačan sta bila še pred najkrajšim časom največja agitatorja za SKS in sta celo nameravala ali vsaj želela priti do narodnega poslanca — ali celo še višje. Tam jima sreča ni bila mila, ker je očitno preveč kandidatov, pa premalo mest. Ustanovila sta tukaj novo stranko, ki ima sicer novo ime, a iste ljudi, nove fraze, a iste cilje kakor SKS, trgovina ista, trgovci so isti, le firma je druga. Ker je šla prejšnja firma v konkurs, se je morala ustanoviti nova firma, pod katero se bo ista prevara prodajala, kakor pod prejšnjo firmo.

Posvetovali smo se in sklenili, da jih moramo pustiti na otoku — na neizmerno veselje Gunnova in v krepko zadovoljstvo Grayeva. Dali smo jim zalogo smodnika in krogel, kos Gunnovega prekaženega kozjega mesa, nekaj zdravil, orodja, obleke, vrvi in majhno jadro — in na posebno željo zdravnikovo trdi lep kup tobaka —.

In končno smo se poslovili od otoka. Zaklad je bil spravljen, z vodo smo bili preskrbljeni tudi ostanek Gunnovega kozjega mesa smo vzeli s seboj — in nekega lepega jutra smo dvignili sidro in odjadrili iz severnega zaliva.

Uporniki so nas najbrž kje od blizu opazovali. Kajti ko smo prijadrali na odprto morje in se ozrli nazaj na otok, so klečali vsi trije na pesku ob morju in proseče dvigali roke k nam.

V srce nas je bolelo — pa nismo jih smeli vzeti seboj, ako nismo hoteli doživeti novega upora. In povrh — peljati jih domov na vešala, to bi bil prežalosten posel —.

Zdravnik jim je zakričal, da smo jim pustili zaloge in kje jih bodo našli. Pa po imenih so nas klicali in jokaje prosili, naj se jih za božjo voljo usmilimo in naj jih ne pustimo poginiti na tem žalostnem otoku —.

Ko pa so videli, da je ladja plula naprej in se bolj in bolj oddaljevala od brega, je eden izmed njih planil na noge, dvignil puško — in krogla je priživžgala Silverju mimo ušes ter udarila v glavni jadrnik.

Sli smo pod krov na varno in ko sem proti poldnevu pogledal ven na morje, je na moje nepopisno veselje izginjal najvišji vrh otoka v sinji daljavi nepreglednega obzorja —.

Priključil se jima je že tudi trnoveljski Cerar, ki je bil pri zadnjih volitvah izvoljen kot socijaldemokratski obč. odbornik. Sedaj hočejo tudi pridobiti majorja Burnika, pri kojem pa smo prepričani, da je vse delo zastoj. Ta gospod predobro pozna srbijansko gospodo, pa naj se ta imenuje tudi zemljoradniška.

Slovensko ljudstvo pa ima tudi gotovo že prevar do volj in se prav gotovo ne bo še enkrat pustilo prevariti od kake srbijanske stranke, kakor se je zadnjič od Samostojne kmetijske. Gospoda zemljoradnika Novačana, doktorja ga ne smemo imenovati, ker bi nas kot zemljoradnik tožil radi razžaljenja časti, pa prosimo, naj nam reši uganko: Kdo more kot jurist trditi, da je slovenska zemljoradniška stranka, samostojna, republikanska, slovenska stranka, a istočasno pa sestavni del srbijanske zemljoradniške stranke. Istotako naj nam blagovoli rešiti uganko: kako je mogoče pisati proti Srbijancem, a istočasno ravno iste osovražene Srbijance ponovno posečati v Beogradu in se z njimi posvetovati. Da pa plača vse stroške Samostojne, neodvisne, republikanske, zemljoradniške, slovenske stranke, osobito list in druge stroške, sam Novačan in Anton Mahen, pa tako vsi vemo.

Iz poglavja o novih bremenih.

Iz Dalmacije in južnih delov naše kraljevine nam prihajajo poročila o lakoti in vsestranskem pomanjkanju. — Za klice odpomoči našim gladnim se očitno naša beograjska vlada le zelo — zelo malo zmeni. Pomanjkanje žita in prehrane je pri nas že tako občutno, da moramo kupovati drago rumunsko žito, sicer se lahko tudi pri nas razpase lakota v nevarni meri in obsegu.

V vsestranskem pomanjkanju in draginji živimo, a gospoda na najvišjih vladnih prestolih na misli na drugo, kot na povišanje davkov, trošarine, na notranje posojilo, in kako bi sama sebi zvišala plače. Ministri so si bili takoj edini, da se zviša zemljiški davek za 200 odstotkov in se poveča trošarina za navadna vina na 200 K pri 100 litrih. Člani finančnega odbora se sicer protivijo neznosnemu povišku ravnokar omenjenih bremen, a ko bo prišla cela zadeva na glasovanje v skupščini, bodo vsi vladni podporniki glasovali za predlog ministrov in v najkrajšem času bodo začele finančne oblasti razpisovati 200 procentov več zemljarine in povišano trošarino. Kadar gre pri nas za pomoč gladnim, za podporo invalidom, vdovam in sirotam, tedaj se pri nas take zadeve ali sploh ukinejo z dnevnega reda ali pa zavlačujejo po možnosti; ko pa treba povišati bremena, ki zadenejo v živo nižje in srednje sloje naroda, potem pa se pri nas izvrši vse s polno paro in — brez sicer običajnega zavlačevanja.

Povišanje davkov in trošarine še nikakor ne bo zadovalo našemu finančnemu ministru, ampak ta pripravlja novo notranje posojilo v znesku 4 milijarde kron. O tem posojilu razglašajo, da ga bodo uporabili za popravilo državnih železnic, a kdo jim verjame, ker vedno popravljajo na papirju, a v resnici se pa nič ne zgodi.

V času, ko gladujejo naši južni kraji, ko se uvaža v našo agrarno državo drago rumunsko žito, ko se povišujejo vsestransko že itak previsoka davčna bremena in razpisuje milijardsko notranje posojilo, je vlada na lahko in brzo roko zvišala kraljevo davčno listo, kakor smo že poročali in na Dunaju naročila za kraljevski dvor 36 prekrasnih kočij, ki bodo opremljene z zlatom in najfinejšo svilo. V Münchenu izdelujejo iz najfinejšega usnja veliko število konjskih oprav za konje, ki bodo vlekli te kočije. Oprave bodo okrašene s težkim srebrom. V Beogradu dovršujejo novi kraljevski dvor, v katerem se nahaja 70 razkošno opremljenih dvoran. Dragocenega pohištva za kraljevski dvor pa belgrajska vlada ni naročila pri tovarni pohištva v Zagrebu, kjer bi se plačalo v domačem denarju; pohištvo izdelujejo v Parizu, kjer mora vlada po današnjem valutnem stanju plačati 29 kron za 1 francoski frank. Stene posameznih dvoran bodo okrašene z dragocnimi preprogami in rezbarijami, ki se dobijo za »masne pare« po vsej Evropi. Dunajčani pripovedujejo, da so izdelali tamkajšnji zlatarji srebrno in pozlačeno jedilno orodje, t. j. žlice, vilice, nože, krožnike in drugo. Te stvari bodo v 36 zabojih kmalu odposlali v Beograd. Dvorski sijaji bodo dvignili neštevilni dvorski dostojanstveniki, uradniki, sluga, potem 12 dragocenih dvorskih avtomobilov, konj, dvorska godba ter dva regimenta — telesne straže.

Svobodno mišljenje Sokola.

(Dopis od Sv. Marjete na Dravskem polju). Na tiho nedeljo je bil pri nas sokolski dirindaj. Prijedili so namreč Sokoli iz Maribora ter so svoj tabor postavili na vrtu »hauptsamostojneža« krčmarja Finžgarja. Nastopil je tudi en govornik, ki je pravil, da oni delajo

Jadrnanje da veliko posla, nas pa je bilo malo, zato smo morali vsi marljivo delati. Le kapitan je ležal na zadnjem krovu na žimnici in poveljeval. Rane so se mu naglo celile, pa slab je še bil in miru je potreboval.

Obrnili smo se proti Srednji Ameriki, ker dolge poti na Angleško bi ne bili zdržali z našimi slabimi močmi. In še preden smo dosegli prvo obljudeno pristanišče, smo bili vsi zdelani in utrujeni. —

Moja povest je pri kraju. Prijetno vožnjo smo imeli in nekega poznega večera smo zapluli v živahno pristanišče v mehiškem zalivu.

Kako dobro so nam dele neštete lučice razsvetljenega mesta, kako pomirjevalno so vplivali na nas prijazni, dobrovoljni obrabi prodajalcev, ki so nam v neštetihi barčicah prišli ponujati osvežujoče sadje in druga živila — kako prijetno je bilo vse to za nas po tistih divjih, krvavih prizorih, ki smo jih doživeli na samotnem otoku zaklada.

Graščak in zdravnik sta šla v mesto in vzela mene s seboj. Našli smo poveljnika angleške bojne križarke in šli z njim na krov. Zdravnik je pripovedoval naše doživljanje in preživeli smo prav zabaven večer. Sele proti jutru smo se vrnili na »Hispaniolo«.

In tu nam je prišel naproti Ben Gunn in se zvijal v neizmerni zadregi —.

Silver je pobegnil —. On, Ben Gunn, pa mu je pomagal pri begu, kajti — če bi ta človek ostal na ladji, vse naše življenje bi bilo v neprestani nevarnosti —! — Pa ni šel praznih rok —.

na to, da bodo svobodno mislili in da se ne dajo komandirati od Rima. Sokolsko korajžje je tudi pokazal, ker je rekel, da črnihi cot ne marajo, ker še takin prerokov nisem dostikrat slišal, sem si komaj raztolmačil te skrivnostne besede. Torej svobodno misliti se bomo od teh ljudi naučili? Kaj to pomeni? Nam nihče ne brani svobodno misliti, ali pri vas to ni dovoljeno? Seveda pameten in pošten človek bi mislil samo to, kar je resnično, pošteno in pravično! Tako misliti ne prepoveduje ne Bog ne Rim.

Sokoli so se gotovo skregali s pametjo, poštenostjo in pravičnostjo, z Bogom in s svojo vestjo, zato hočejo imeti to čudno posebnost, da bi smeli misliti, (in gotovo tudi delati) neumne, nepošteno, krivične, brezbožne stvari. Lepi junaki to, ki oznanjajo svobodno misel!

Dolgo let poslušam že pridige, poznam katekizem, pa ne v pridigah ne v katekizmu ni prepovedano misliti in delati, kar je res in prav. Kaj bi torej ti ljudje radi, kaj pravijo, da hočejo ljudi svobodno misliti učiti, je pametnemu človeku nerazumljivo. Če so hoteli s tem vojsko napovedati pametnim, poštenim in pravičnim mislim, jim pustimo radi to svobodo; saj bolj ubogega spričevala si niso mogli dati ko s tem. To bodo res zlati časi, ko bodo Sokoli naučili vse ljudi svobodno to je tudi umno, krivično, nepošteno misliti in delati. Le pomislite ljudje božji in sokolski, kako »fajn« bo to, ko bote vsi: mali in veliki, bogati in revni, gorenjci in dolenci smeli svobodno misliti, ko bote smeli, ali prav za prav morali misliti in delati tudi neumno, nepošteno itd. Ko se bodo tako »svobodno« misliti naučili mnogi ljudje, potem bodo Sokoli imeli dosti članov, ker se nahaja mnogo ljudi, ki se jim bolj dopadejo neumne in nepošteno misli in dela ko pa resnica in pravica. V tem se kaže tudi razlika med nami in Sokoli: mi smo za to in smo prepričani, da so dovoljene samo resnične, poštene in pravične misli in dejanja, Sokoli pa so za to, da naj bodo dovoljene tudi neumne, nepošteno, krivične misli in dejanja. Za Sokole bodo torej takrat dobri časi, ko bodo dosegli to, da bo smel vsak tudi neumno, nepošteno misliti in delati.

Pametno in pošteno misliti in delati je bilo dovoljeno že dosedaj, a Sokolom to ni prav, oni hočejo tudi za neumnost in nepoštenost svobodo, menda za to, ker se dobro poznajo in vedo, da je pri njih več neumnosti in nepoštenosti. Tako vsaj si je razlagala moja kmetška pamet besede sokolskega govornika, da nas bodo svobodno misliti naučili. Se lepo zahvalimo za vaše »svobodno« mišljenje, to svobodo — neumno in nepošteno misliti — radi prepustimo vam in tistim, ki jim kaj takega diši. Dober tek!

Kako fletno bo na primer v šoli, ko bodo smeli šolarji svobodno, to je tudi neumno in napačno misliti, (— prav in pametno misliti smejo že zdaj tudi —); če bo učenec mislil in rekel: 10 in 10 je 999, mu učitelj ne bo smel nič reči, ne bo ga smel poučiti, da 10 in 10 ni 999, ampak 20, ker bi učenec, ki ga bodo Sokoli in sokolski učitelji naučili svobodno misliti, lahko rekel učitelju nazaj: »jaz imam pravico svobodno misliti, kaj se vi, gospod učitelj vtikate v moje misli, jaz lahko mislim, kakor hočem, saj ste me vi, gospod učitelj in vaši Sokoli naučili svobodno, to je tudi neumno misliti. Vi si lahko svobodno mislite, da je 10 in 10 — 20, jaz pa si lahko svobodno mislim, in rečem, da je 10 in 10 — 999.«

Čim bolj svobodno, to je čim bolj neumno si jaz šolar mislim, tem lepši red mi morate v spričevalo dati. Ako bi vam kak moj svobodni odgovor ne bil prav, bi bilo to znamenje, da ne spoštujete svobode, to je tudi neumne misli in nespametnih odgovorov, potem niste več svobodnomiselni učitelj in ne Sokol, ampak črn klerikalec, ker klerikalci pravijo, da je dovoljeno samo pametno in pošteno misliti, pravi Sokol pa mora biti za to, da sme vsak tudi neumno in nepošteno misliti in delati. Če bo prišlo do tega, da bo lahko vsak človek in tudi šolar svobodno, t. j. tudi nespametno misliti in govoriti, ne bo treba več nadzornikov in višjih oblasti, kar bo nekaterim sokolskim učiteljem, ki jim šola ne diši posebno, čisto prav. Svobodno, to je tudi neumno misliti bodo znali šolarji in svobodnomiselni učitelji tudi brez nadzornikov. Ali ne bode potem dobro za učitelje in šolarje?

In kako »fajn« bo, ko bodo po sokolskem receptu svobodno mislili in delali kmetje in davkoplačevalci! Kaj bo rekla davkarija, če bo kmet rekel: Jaz smem svobodno misliti, da mi ni treba plačati davka, le pojte vi proč s svojimi davki in eksekutorji, ne pokvarite mi moje svobodne misli. Vi si svobodno mislite, da jaz plačam davke, jaz pa si svobodno mislim, da mi jih ni treba plačati, tako uči in zahteva sokolska svobodna misel! Zato se bomo vsi davkoplačevalci šli učiti svobodno misliti.

Z velikim veseljem se bodo svobodno misliti učili gotovo razni hudodelniki, zločinci. Če bo kekega tata, roparja ali zločinca zgrabil žandar ali ga klicala sodnija, bo tat ali ropar v imenu svobodne misli žandarju ali sodniku

Neopažen je prevrtil ladijsko steno in ukradel žakel z zlata, približno tri- do štiristo ginej —.

Vsi smo bili, mislim, končno veseli, da smo se ga tako po ceni znebili.

V Bristol smo prijadrali prav v trenutku, ko je mislil graščakov prijatelj pripraviti resilni pohod.

Vsi, kar nas je ostalo živih, smo dobili seveda obilen delež od zaklada. Vsak ga je porabil, kakor je vedel in znal.

Kapitan Smollett je dal slovo pomorskemu življenju. Gray si je kupil ladjo in začel prekomorsko trgovino. Ben Gunn je dobil tisoč funtov. Pa v treh tednih, celo bolje v 19 dneh jih je pogнал in dvajseti dan je že beračil. Do bil je na to samotno kočico in je živel prav, kakor svoj čas na otoku. Pa čudak je ostal celo življenje. Vaški pavlanci so ga dražili, pa so ga tudi radi poslušali.

O Silverju nisem čul ničesar več. Najbrž je kje srečal svojo »staro« in živi z njo in s svojim »kapitanom Flintom« udobno življenje. Upam da, kajti v večnosti ga ne čaka mnogo udobnosti, če se prej ne spokori —.

Srebro in drugi zakladi pa še ležijo na otoku in kar se mene tiče, naj ležijo, kakor dolgo hočejo! Nobena sila me ne spravi več na tisti zakleti otok in svoje najhujše sanje preživljam vedno takrat, kadar čujem v spanju grmenje morskih valov ob skalnatih bregovih otokovih in kadar mi zveni v ušesih hreščeči glas »kapitana Flint«:

»Zlati, zlati, zlati, zlati —!«